Gary Chapman

5 jezikov LJUBEZNI najstnikov

PET JEZIKOV LJUBEZNI NAJSTNIKOV

Skrivnost izražanja ljubezni najstnikom

GARY CHAPMAN

Skrivnost izražanja ljubezni najstnikom

Pet jezikov ljubezni najstnikov

Za Shelley in Dereka,
brez katerih ne bi te knjige nikoli napisal

DRUŽINA 2017

Vsebina

Zahvale 7

Razumeti današnjega najstnika 15

Ključ – ljubezen staršev 27

1. jezik ljubezni – besede potrditve.....39

2. jezik ljubezni – dotik 55

3. jezik ljubezni – posvečen čas.....69

4. jezik ljubezni – usluge 89

5. jezik ljubezni – darila 101

Odkrijte glavni jezik ljubezni svojega najstnika..... 117

Jeza in najstniki 133

Ljubiti najstnika v enostarševskih in mešanih družinah 155

Ljubezen in želja po neodvisnosti 181

Ljubezen in potreba po odgovornosti 199

Ljubiti najstnika, ko mu spodleti 217

Opombe..... 233

Test za najstnike – 5 jezikov ljubezni 239

Zahvale

Skozi leta so me ljudje spraševali: »Kdaj boš napisal knjigo o vzgoji najstnikov?« Moj standardni odgovor je bil: »Ko bom vzgojil svoje.« Sedaj ko sta najina otroka odrasla in poročena, mislim, da je ta proces dovolj oddaljen, da lahko pišem objektivno, tako o svojih uspehih kot porazih. S Karolyn nisva bila popolna starša. Najina leta z najstnikoma niso minila brez travm, vendar sva ju vseskozi poskušala ljubiti in ljubezen je bila tista, ki je vse predrugačila. Danes uživava v stiku s svojima nekdanjima najstnikoma, ki sta zrela ljubeča mlada odrasla človeka. Prinašata nama veliko veselja in spodbude. To izdajo pišem z zaupanjem, da so uspešni starši tisti, ki najstnikom uspešno izkazujejo ljubezen. Veliko tega, kar boste prebrali v tej knjigi, sem se naučil od Shelley in Dereka. Brez svoje izkušnje hoje ob njima skozi najstniška leta ne bi mogel sočustvovati z drugimi starši ali pisati s strastjo. Zato sem to knjigo posvetil njima. To priložnost bi rad izkoristil, da javno izrazim svoj dolg vsakemu od njiju, ker sta mi dovolila »vaditi« na njima. Upam, da bom še boljši z vnuki zaradi vsega, kar sta me naučila. Globoko sem tudi hvaležen dr. Davisu McGuiru, ki mi je bil v neprecenljivo pomoč kot asistent

pri raziskovanju za ta projekt. Njegova strokovnost pri raziskovanju tako sodobnih kot zgodovinskih študij o najstnikih in starševstvu ter njegove izjemne organizacijske sposobnosti pri predelovanju gradiva so mi nalogo močno olajšale. »Davis, hvala! Upam, da bodo raziskave pomagale vama z Mary Kay pri vzgoji vajinih najstnikov.« Kot vedno sem globoko hvaležen staršem, ki so podelili z menoj svoje uspehe in stiske pri vzgoji najstnikov. Tako v svetovalnici kot »na terenu« so bili številni starši moji učitelji. Vaša bolečina me je naredila bolj rahločutnega. Vaši uspehi so me spodbudili.

Posebna zahvala gre Tricii Kube, moji tajnici, ki mi je pomagala pri izvirni izdaji, in Aniti Hall, ki mi je pomagala pri prenovljeni izdaji. Na koncu se zahvaljujem Besey Newenhuyse, ki mi je s svojimi uredniškimi veščinami pomagala izboljšati knjigo. Njeni popravki statistike in izboljšanje vsebine so pomagali to zadnjo izdajo posodobiti za današnje starše najstnikov.

Uvod

Vzgajati najstnike je od nekdaj težko. A današnji najstniki vstopajo v svet, ki je drugačen od tistega prejšnjih generacij, celo od tistega, v katerega so vstopali njihovi starši iz generacije X. To je globalni svet z mobilnim spletom, satelitsko televizijo in še mnogim drugim. Moderna tehnologija najstnikom omogoča dostop do najboljšega in najslabšega iz vseh človeških kultur. Nič več ni homogenega okolja globokega Juga ali širnega Severozahoda (tipične pokrajine v ZDA, op. prev.). Etnične meje najstnika na Srednjem zahodu (ZDA, op. prev.) so čisto drugačne kot v preteklosti. Pluralizem – sprejemanje mnogih idej in filozofij kot enakopravnih, kjer nobena ni več vredna kot druge – je kot val prihodnosti zamenjal skupna prepričanja in vzorce. Naši najstniki živijo v veliko bolj raznolikem svetu, tudi v šolah. Živijo pod izjemnimi pritiski, kaj morajo doseči in kako priti na »pravi« kolidž, kar jih bo predvidoma opremilo za službo v gospodarstvu, ki je v zadnjem desetletju prešla vrtoglave

spremembe. Ne spijo dovolj. Nekateri se srečujejo z zastraševanjem na družbenih omrežjih in z nevarnostjo streljanja. Medtem ko se je najstniško družbeno zdravje po nekaterih merilih izboljšalo (na primer najstniška nosečnost se je močno znižala od osemdesetih let, ko je dosegla svoj vrh), so se pojavile druge težave – narcisizem, vse prevladujoča prisotnost zaslonov, vprašanja, povezana s spolnostjo.

Kljub vsem spremembam in izzivom po mojem mnenju starši najstnikov še nikoli niso bili tako pomembni. Najstniki potrebujejo starše danes bolj kot kadar koli. Vse raziskave kažejo, da imajo starši najpomembnejši vpliv na najstnikovo življenje. Šele če se ne vključujejo, njihovo glavno vlogo zamenja nekdo ali nekaj drugega (vrstniki, družba, družbena omrežja). Globoko verjamem, da se najstniku godi najbolje, kadar starši zavzamejo mesto ljubečih voditeljev doma.

Kadar vodim zakonske seminarje po državi, srečam mnoge starše, ki so panični. To še posebej drži za starše, ki so odkrili, da ima njihov najstnik spolno prenosljivo bolezen, pričakuje otroka ali ima na vesti splav. Nekateri starši so odkrili, da njihov najstnik ne le uživa droge, ampak je na svoji srednji šoli celo znan po njihovem preprodajanju. Drugi so zaskrbljeni, ker so prejeli klic s policije in bili obveščeni, da je bil njihov najstnik aretiran in obtožen posedovanja orožja. Vprašanja, ki si jih ti starši zastavljajo, ne izhajajo iz filozofskega, oddaljenega ali intelektualnega zanimanja za sodobne družbene težave, ampak se rojevajo iz globoke osebne bolečine, pravijo: »Kaj sva naredila narobe?«, »Trudila sva se biti dobra starša, dala sva mu vse, kar je želel. Kako je bil lahko tak do sebe in do naju?«, »Preprosto ne razumeva.«. Kot zakonski in družinski svetovalec v zadnjih štiridesetih letih s temi starši globoko sočustvujem. Prav tako sočustvujem s tisoči staršev najstnikov, ki niso neposredno vpleteni v takšno uničujoče vedenje, kot ga opisujem zgoraj, vendar živijo v prepričanju, da če se to dogaja tem najstnikom, se lahko zgodi tudi njihovemu.

Ta knjiga se osredotoča na tisto, za kar verjamem, da je temeljni gradnik odnosa med starši in najstnikom – ljubezen. Verjamem, da je

ljubezen najpomembnejša beseda v angleškem jeziku in hkrati najbolj nerazumljena.

Upam, da bo ta knjiga razjasnila nekaj zmede in staršem pomagala, da bodo znali učinkovito potešiti najstnikovo čustveno potrebo po ljubezni. Verjamem, da bo, če bo ta potreba potešena, to globoko vplivalo na najstnikovo vedenje. Mnogo neprimernega najstniškega vedenja izvira iz najstnikovega praznega rezervoarja ljubezni. Ne pravim, da starši ne ljubijo svojih najstnikov, menim pa, da tisoči najstnikov ne čutijo te ljubezni. Za večino staršev to ni vprašanje iskrenosti, ampak pomanjkanje znanja o tem, kako na čustveni ravni učinkovito sporočati ljubezen.

Del težave je pogosto, da se starši sami ne čutijo ljubljene. Zakonski odnos je okrnjen in čustvena ljubezen se med mamo in očetom ne pretaka prosto. Ta potreba po učinkovitem sporočanju ljubezni v zakonu me je spodbudila, da sem napisal svojo prvo knjigo, *Pet jezikov ljubezni: kako pokažete, da ljubite*. Knjiga, ki se je prodala v več kot dvanajstih milijonih izvodov, je spremenila čustveno ozračje v milijonih zakonov. Ti pari so se naučili, kako govoriti glavni jezik ljubezni zakonca, in ugotovili, da s tem postanejo učinkoviti sporočevalci čustvene ljubezni. To je bilo zame kot avtorja zelo osrečujoče, še posebej, ko sem slišal zgodbe parov, ki so bili odtujeni drug od drugega, vendar so ponovno našli ljubezen, ko so prebrali in uporabili principe iz knjige *Pet jezikov ljubezni*.

Potem ko je izšla knjiga *Pet jezikov ljubezni otrok*, ki sem jo napisal skupaj z Rossom Campbellom, je neka mati rekla: »Dr. Chapman, vaša knjiga o petih jezikih ljubezni otrok nama je resnično pomagala, ko so bili najini otroci mlajši. Vendar pa so zdaj najstniki in ni več isto. Poskušala sva s tem, kar sva vedno počela, vendar so najstniki drugačni. Prosim, napišite knjigo, ki nama bo pomagala, da se naučiva učinkoviteje pokazati ljubezen najstniku.«

Ta mama je imela popolnoma prav. Najstniki so drugačni in ljubezen do najstnikov potrebuje nekaj novih uvidov. Najstniki gredo

skozi velik prehod in starši, ki jih ljubijo, morajo prav tako iti čez prehod tako, da jim izrazijo ljubezen. Upam, da bo ta knjiga za starše najstnikov naredila to, kar je prva knjiga naredila za milijone zakonov in druga za starše in otroke. Če se to zgodi, bom bogato poplačan za energijo, ki sem jo vložil v to izdajo.

Napisal sem jo v glavnem za starše, vendar verjamem, da bodo tudi stari starši in učitelji – pravzaprav vsi odrasli, ki jim je mar za najstnike – postali učinkovitejši v svojih odnosih, če bodo prebrali in uporabili načela v tej knjigi. Najstniki ne potrebujejo le ljubezni svojih staršev, ampak tudi drugih pomembnih odraslih v svojem življenju. Če ste stari starši, si zapomnite, da najstnik obupno potrebuje modrost starejših, zrelejših odraslih. Pokažite jim ljubezen in prisluhnili bodo vašim besedam modrosti.

V tej knjigi boste vstopili skozi zaprta vrata moje svetovalnice in srečali nekatere starše in najstnike, ki so mi dovolili, da podelim njihovo pot do razumevanja in ljubezni. Seveda sem spremenil njihova imena, da bi zaščitil njihovo zasebnost. Ko boste brali iskrene dialoge med starši in najstniki, boste odkrili, kako lahko principi petih jezikov ljubezni resnično delujejo v življenju najstnikov in družine.

SEDAJ PA PREGLED POTI, NA KATERO SE PODAJAMO …

V prvem poglavju bomo raziskali svet, v katerem najstniki živijo, tako spremembe, ki se dogajajo znotraj njih, kot svet, v katerem odraščajo. V 2. poglavju bomo spoznali pomembnost starševske ljubezni za najstnika na čustveni, intelektualni, družbeni in duhovni ravni.

Od tretjega do sedmega poglavja si bomo ogledali pet jezikov, ki sporočajo ljubezen in primerne načine, kako te jezike govoriti najstniku.

8. poglavje ponuja predloge, kako odkriti najstnikov glavni jezik ljubezni – najučinkovitejši način, da napolnimo njegov rezervoar ljubezni.

Na koncu si bomo ogledali ključna vprašanja najstnikove neodvisnosti, postavljanja ustreznih mej, obvladovanja jeze ter kako pomagati najstniku pri spoprijemanju z neuspehom – vse skozi lečo ljubezni. Poleg tega ponujam pomoč posebej samskim staršem in mešanim družinam.

Verjamem, da bo najstnik, ki ima potešeno potrebo po ljubezni v letih odraščanja, dobro krmaril po vodah sprememb in se bo prebil na drugo stran brzic kot zdrav mlad odrasel človek. To vizijo si deli večina staršev. Verjamem, da je to tudi vaša vizija. Sedaj pa odrinimo na pot in vstopimo v najstnikov svet ter spoznajmo izzive in priložnosti, kako lahko najstniku sporočamo svojo ljubezen.

Gary Chapman,
Winston-Salem, Severna Karolina

POGLAVJE

1

Razumeti današnjega najstnika

Najstniki pred sedemdesetimi leti sploh niso obstajali … no, na nek način. Pravzaprav do nedavnega niso imeli svoje lastne generacijske kategorije. Beseda najstnik se je uveljavila v času druge svetovne vojne. Čeprav se je marsikaj spremenilo, odkar so prvi najstniki uradno prišli na družbeno sceno, pa je med najstniki 40. let 20. stoletja in tistimi iz 21. stoletja veliko podobnosti.

Od prvih dni porajajoče se najstniške kulture do sodobnih vrstnikov se ponavljata isti temeljni temi: samostojnost in lastna identiteta. Skozi vsa leta so najstniki v ameriški družbi dejavno iskali svojo identiteto, medtem ko so se skušali osamosvojiti od staršev. Nobena od teh tem v dobi pred nastopom »najstnikov« ni prišla toliko do izraza. Pred industrijsko dobo so najstniki delali na kmetijah svojih staršev, dokler se niso poročili ali podedovali svojega zemljišča. Takratni najstnik ni iskal svoje identitete, bil je kmet, odkar je bil dovolj star za delo na polju. Odraščajoča fant in dekle sta bila otroka, dokler se nista poročila. Takrat sta postala odrasla.

ISKANJE SAMOSTOJNOSTI IN IDENTITETE

Do zgodnjih 40. let 20. stoletja je bila samostojnost pred poroko nepojmljiva. Vendar se je s prihodom industrializacije veliko spremenilo – identiteta posameznika je postala stvar izbire. Lahko si se naučil neke obrti in delal v tovarni, torej postal strojnik, tkalec, čevljar … Samostojnost je postala tudi resničnejša, saj je služba pomenila selitev v sosednjo vas, kjer si si lahko postavil dom, ločen od staršev. Tako so večje kulturne spremembe postale povod za nastanek najstniške kulture.

Od 40. let prejšnjega stoletja so najstniki sledili paradigmi oblikovanja samostojnosti in identitete, vendar se je to dogajalo v hitro spreminjajočem se svetu. Drug za drugim so elektrika, telefoni, avtomobili, radio, letala, televizija, računalnik in splet povečali možnosti za razvoj novih načinov iskanja neodvisnosti in identitete. Sodobni najstnik živi v resnično globalni družbi. Vendar je zanimivo, da se še vedno osredotoča nase – na svojo identiteto in neodvisnost. O tem bomo še veliko povedali.

Kraji, kjer je najstnik lahko izražal samostojnost in identiteto, so se skozi leta spreminjali, vendar pa so sredstva v temelju ostala ista: glasba, ples, moda, konjički, jezik in odnosi. Na primer, glasbeni žanri so se skozi leta spreminjali od big bendov do ritmične glasbe in bluesa, rokenrola, narodnozabavne glasbe, heavy metala, rapa in tako naprej. Najstniki imajo vse več različnih možnosti, med katerimi lahko izbirajo. Vendar smo lahko ne glede na vse prepričani, da se je glasbeni okus najstnikov vedno razlikoval od okusa njihovih staršev: to je stvar samostojnosti in identitete. Isti princip velja za vsa druga področja najstniške kulture. Kaj torej zaznamuje sodobno najstniško kulturo? Kako je vaš najstnik podoben in drugačen od tistega iz prejšnjih generacij?

NEKOČ IN DANES: PET PODOBNOSTI

1. Nastop telesnih in umskih sprememb

Bistveni izzivi, s katerimi se spopadajo današnji najstniki, so zelo podobni vašim, ko ste bili v najstniških letih. Prvi izziv je sprejeti in se prilagoditi spremembam, ki se dogajajo v najstniškem telesu. Roke in noge, dlani in stopala rastejo, včasih celo nesorazmerno, kar pripomore k »najstniški nerodnosti« (kar je lahko za najstnike velik vir sramovanja). Razvijajo se njihove spolne značilnosti, kar lahko povzroča tako vznemirjenje kot tesnobo. In kdo od staršev ni čutil bolečine, ko je opazoval svojega najstnika, kako se bori z najbolj uničujočim sovražnikom – z aknami?

Fiziološke spremembe v najstnikovi glavi sprožajo številna vprašanja. »Postajam odrasel, toda kako bom videti? Ali bom previsok ali prenizek? Ali mi bodo štrlela ušesa? Ali bom imela premajhne prsi? Kaj pa moj nos? Ali so moja stopala prevelika? Ali sem predebela ali presuha?« Kopica vprašanj se nenehno vrti v najstnikovih mislih. Kako si bo nanje odgovoril, pa bo pozitivno ali negativno vplivalo na njegovo doživljanje sebe.

Telesno rast spremlja poskok v umskem napredovanju. Najstnik razvije nov način mišljenja. Kot otrok je razmišljal v smislu konkretnih dejanj in dogodkov. Kot najstnik pa začne razmišljati o abstraktnih zasnovah, kot so poštenost, zvestoba, pravičnost. Z abstraktnim mišljenjem pride širen svet neomejenih možnosti. Najstnik sedaj lahko razmišlja, kako bi bile stvari lahko drugačne, kakšen bi bil svet brez vojne ali kako bi razumevajoči starši ravnali s svojimi otroki. Svet številnih možnosti odpre vse sorte vrat za doživljanje sebe. Najstnik spozna: »Lahko bi bil možganski kirurg, pilot ali pa smetar.« Možnosti so neomejene in najstnik se lahko vidi v številnih poklicnih okoljih.

2. Vstop v dobo razuma

Adolescenca je tudi doba razuma. Najstnik je zmožen logično razmišljati in videti logične posledice različnih položajev. Logiko upo-

rablja ne samo pri svojem sklepanju, ampak tudi pri sklepanju svojih staršev. Ali vidite, zakaj se nam najstniki pogosto zdijo prepirljivi? V resnici si razvijajo svoje umske sposobnosti. Če starši to razumejo, se lahko z najstniki pogovarjajo o zelo smiselnih in zanimivih rečeh. Če tega ne razumejo, lahko razvijejo sovražen odnos in najstnik bo moral drugje poiskati prostor za treniranje svojih umskih mišic. Zaradi hitrega intelektualnega razvoja in pridobivanja novih informacij najstnik pogosto verjame, da je pametnejši od staršev, in na nekaterih področjih ima lahko celo prav.

Ta višja raven razmišljanja vodi najstnika v povsem novo razsežnost izzivov v družbenih odnosih. Debate o »idejah« z vrstniki in poslušanje njihovega mnenja privedejo do čisto nove ravni intimnosti na eni strani in odprejo možnosti za sovražne odnose na drugi. Zato je razvoj klik (majhnih tesno povezanih družbenih skupin) med najstniki veliko bolj povezan s strinjanjem o intelektualnih idejah kot pa z obleko ali barvo las. Najstniki se tako kot odrasli veliko bolje počutijo v družbi tistih, s katerimi so istega mnenja.

3. Preizkušanje osebne morale in vrednot

Intelektualna sposobnost za logično analiziranje idej in dejanj ter predvidevanje posledic nekega prepričanja sprožita drug pogost izziv najstnikov: preučevanje prepričanj, s katerimi so odraščali, in odločanje, ali se bodo tudi sami oklenili istih prepričanj. »Imajo moji starši prav v svojem pogledu na Boga, moralo in vrednote?« To so težka vprašanja, s katerimi se mora spopasti vsak najstnik. Če starši ne razumejo te stiske, pogosto postanejo negativen vpliv in najstnika pravzaprav odrinejo od sebe.

Kadar najstnik dvomi o temeljnih prepričanjih svojih staršev, modri starši z veseljem sprejemajo vprašanja, ki jih postavlja, in dajejo iskrene odgovore na neavtoritaren način ter najstnika spodbujajo, da še naprej raziskuje ta vprašanja. Z drugimi besedami, z odprtimi rokami sprejmejo priložnost, da se lahko pogovarjajo z najstnikom o prepričanjih, ki so jih z leti posvojili. Če pa po drugi strani starši zavračajo

najstnikova vprašanja in mu vzbujajo krivdo, da sploh upa pomisliti, da se morda motijo v svojih prepričanjih, je najstnik prisiljen iti vprašanja postavljat drugam.

4. Razmišljanje o spolnosti in zakonu

Drug pomemben izziv za najstnika je začetek spoznavanja svoje spolnosti ter učenja moške in ženske družbene vloge. Kaj je primerno in kaj neprimerno v odnosu do nasprotnega spola? Kaj je primerno in neprimerno v lastnih mislih in občutkih glede spolnosti? Teh vprašanj, ki jih starši pogosto zanemarijo, najstnik ne more ignorirati. Najstnikova porajajoča se spolnost je del njega in odnos do nasprotnega spola je njegova stalna resničnost. Večina najstnikov se bo nekega dne poročila in imela družino. Pred nekaj leti so v neki raziskavi spraševali najstnike, na katero mesto po pomembnosti bi uvrstili posamezna področja v svoji prihodnosti, in šestinosemdeset odstotkov jih je odgovorilo, da je imeti trdno družino najpomembnejša stvar v predstavah o njihovi prihodnosti.[1] Pot od zgodnjega odraščanja do trdnega zakona in družine je nekaj, kar najstnika zaposluje v dolgih urah razmišljanja.

Starši, ki želijo pomagati, bodo izkoristili običajen tok družinskega pogovora, da bodo naslovili tudi vprašanja o spolnosti, zmenkih in zakonu. Prav tako bodo priporočili najstniku ustrezno literaturo in spletne strani, ki ga nagovarjajo na njegovi ravni ter nudijo praktične in zanesljive informacije. Najstniki, ki sodelujejo v Cerkvi ali mladinski skupini, so pogosto deležni srečanj o spolnosti, zmenkih in zakonu, ki jih prirejajo skrbni odrasli in duhovniki. Taka izobraževanja nudijo družbeni kontekst, v katerem se najstniki lahko učijo in pogovarjajo o pomembnih vidikih najstniškega razvoja na odprt in ljubeč način.

5. Dvomi o prihodnosti

Še en pogost izziv je bil pred najstniki tako nekoč kot je še danes. To je iskanje odgovora na vprašanje: *Kaj bom naredil s svojim življenjem?*

To vprašanje vključuje tudi izbiro poklica, vendar sega veliko globlje. Pravzaprav je duhovno vprašanje: *Kaj je dovolj vredno, da temu posvetim življenje? Kje bom našel največjo srečo? In kje bom lahko največ prispeval?* Naj se zdijo ta vprašanja še tako filozofska, so za najstnika zelo resnična. Bolj kratkoročno morajo najstniki odgovoriti na vprašanje: *Ali se bom vpisal na fakulteto? Na katero? Ali naj se pridružim vojski? Ali naj si poiščem službo? Kakšno?* Seveda najstniki razumejo, da vse izbire nekam vodijo. Vsakemu naslednjemu koraku nekaj sledi, in ta naslednji korak bo vplival na to, kje se bo najstnik na koncu znašel. To je za mlade glave izjemen izziv.

Starši, ki želijo pomagati, bodo z najstnikom podelili kaj od svoje lastne stiske, veselja in razočaranj. Kot starši ne moremo in ne smemo ponujati lahkih odgovorov, lahko pa spodbujamo najstnikovo iskanje ter sinu ali hčeri morda predstavimo ljudi različnih poklicev, ki lahko podelijo svojo pot. Odraščajočega otroka lahko spodbudimo, da izkoristi poklicne svetovalce na svoji srednji šoli ali kasneje na fakulteti. Končno pa lahko najstnika spodbudimo, da sledi zgledu preroka Samuela. Stari hebrejski prerok je kot najstnik slišal Božji klic in odgovoril: »Govori, kajti tvoj hlapec posluša.«[2] Možje in žene, ki so najbolj vplivali na človeško zgodovino, so doživeli neke vrste božanski klic in so uresničili ta klic v svojem poklicu.

PET TEMELJNIH RAZLIK

Kljub tem podobnostim pa ne smemo pozabiti, da je med sodobnim najstnikom in tistim iz preteklosti (celo bližnje preteklosti) vrzel; vrzel sodobnega kulturnega okolja, v katerem se najstniki spopadajo z zgoraj naštetimi izzivi. Katere so nekatere od teh kulturnih razlik?

1. Tehnologija

Ena najočitnejših razlik je, da sodobni najstniki odraščajo v svetu napredne tehnologije. Njihovi starši so odraščali z mobilnimi telefoni, kabelsko televizijo in s spletom, ko so bili še v plenicah, vendar